

Г А Б Р І Е Л ь Г А Р С І Я

МАРКЕС

ОПАЛІ ЛІСТЯ

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2022

Я вперше побачив труп. Сьогодні середа, але відчувається, ніби неділя, тому що я не пішов до школи, й на мене одягли цей вельветовий костюм, який тисне мені в одному місці. Слідуючи за моїм дідусем, який обережно промацує підлогу ціпком, щоб ні об що не перечепитися (він погано бачить у темряві й до того ж кульгає), тримаючи маму за руку, я пройшов повз дзеркало у вітальні, і в ньому побачив себе в повний зріст, одягненого в зелений костюм із білою накрохмаленою краваткою-метеликом, яка тисне мені в одному місці на шиї. Я побачив себе в круглому поплямованому місяці й подумав: «Ось і я, вбраний так, наче сьогодні неділя».

Ми прийшли до будинку з мерцем.

У закритому приміщенні — нестерпна спека. Надворі чути стугін сонця, проте більше нічого. Повітря застоює, щільне, здається, що

його можна гнути, ніби лист сталі. У кімнаті, куди поклали труп, пахне торбами, проте я ніде їх не бачу. У кутку кімнати — гамак, підвішений на гак за один зі своїх кінців. Пахне сміттям. Мені здається, ніби попсовані й майже зітлілі предмети довкола нас виглядають, як щось, що мало б пахнути, як сміття, але насправді вони пахнуть по-іншому.

Я завжди думав, що мертві мають носити капелюхи. Виявляється, що це не так. Виявляється, що їхні голови відблискують воском, а щелепи обв'язані хусткою. Виявляється, що їхні роти напіввідкриті, а зуби — темні й нерівні. Виявляється, їхні товсті й м'які язики прикушені з одного боку, і на колір вони нагадують пальці, коли ними міцно стискаєш канат. Виявляється, їхні стривожені й сповнені болю очі розплющені точно як у людини, і що їхня шкіра нагадує цупку і вологу землю. Я думав, що мерці нагадують спокійних сплячих людей, але тепер я бачу, що все навпаки. Виявляється, що вони схожі на пробуджених і розгніваних людей після сварки.

Мама теж одягнулася так, ніби сьогодні неділя. Вона надягнула свій старий солом'яний

капелюх, який закриває їй вуха, і чорну сукню із закритим коміром і рукавами аж до зап'ястків. Оскільки сьогодні середа, я бачу її немов здалеку, і в мене складається враження, ніби вона хоче мені щось сказати, тимчасом як дідусь підводиться, щоб зустріти чоловіків, які принесли труну. Мама сидить поряд зі мною, спиною до зачиненого вікна. Вона тяжко дихає й постійно поправляє пасма волосся, які вилазять з-під її нашвидкуруч надягнутого капелюха. Мій дідусь наказав чоловікам поставити труну поряд із ліжком. Лише тоді я збагнув, що всередині неї може вміститися мрець. Коли чоловіки несли труну, мені видавалося, що вона замала для тіла, яке займало всю довжину ліжка.

Я не знаю, для чого мене привели. Я ніколи не бував у цьому будинку й навіть думав, що там ніхто не живе. Це великий будинок на розі, двері якого, як мені здавалося, ніколи не відчинялися. Я завжди думав, що будинок покинутий. Лише тепер, після того як мама сказала мені: «Сьогодні ти не йдеш до школи», я не відчув радощів, адже вона сказала мені це стриманим і серйозним тоном; після того, як

я побачив, як вона повернулася до мене з моїм вельветовим костюмом, мовчки одягла його на мене й ми вийшли з дому, щоб приєднатися до дідуса; після того, як ми пройшли повз три будинки, які відділяють наш дім від цього, лише тепер я зрозумів, що на цьому розі хтось живе. Хтось, хто помер, і вочевидь це той чоловік, про якого згадувала мама, коли казала: «На похоронах лікаря ти мусиш поводитися чемно».

Зайшовши всередину, я не побачив мерця. Я побачив біля дверей свого дідуса, який говорив із чоловіками, а потім ще раз побачив його, коли він вже наказував нам іти далі. Тоді я подумав, що в кімнаті хтось є, але, ввійшовши в неї, відчув, що там темно й порожньо. Моє обличчя одразу ж обдало спекою, і я відчув запах сміття, який спочатку був непроникним і постійним, і який тепер, як і спека, надходить переривчастими хвилями й одразу розсіюється. Мама повела мене за руку кімнатою й посадила поряд із собою в кутку. Лише через деякий час я почав розрізняти предмети. Я побачив, як мій дідусь намагається відчинити вікно, яке неначе прилипло до своїх країв, приварилося

до дерев'яних рам; я побачив, як він б'є ціпком по ручках, як його запилужений піджак злізає з нього з кожним ударом. Я повернувся обличчям туди, де метушився мій дідусь, у момент, коли він оголосив, що безсилий відчинити вікно, і лише тоді побачив, що на ліжку хтось був. На ньому лежав темний нерухомий чоловік. Тоді я повернувся обличчям в бік мами, яка й досі видавалася далекою й серйозною, і яка дивилася в інший кінець кімнати. Оскільки мої ноги не дістають до підлоги й звисають на п'ядь над землею, я вирішив покласти руки під стегна й, спершись долонями об сидіння, почав гойдати ногами, не думаючи ні про що, аж раптом згадав мамині слова: «На похоронах лікаря ти мушиш поводитися чемно». Тоді я відчув холод у себе за спиною, і повернувся, щоб подивитися, що там, але там була лише суха потріскана дерев'яна стіна. Утім, відчувалося, ніби хтось зі стіни промовляв до мене: «Не рухай ногами, бо чоловік, який лежить у ліжку, — це лікар, і він помер». І коли я перевів погляд до ліжка, то подивився на нього по-іншому. Я подивився на нього не як на того, хто лежить, а як на того, хто помер.

Відтоді, як я не стараюся на нього не дивитися, хтось незрозумілий немов тримає моє обличчя повернутим у той бік. І хоч я силкуюся дивитися на інші частини кімнати, я так чи інакше всюди бачу його, з його сповненими болю очима й посинілим мертвим обличчям у темряві.

Я не знаю, чому ніхто не прийшов на похорон. Прийшли тільки я, мій дідусь, мама й четверо індіанців-гуахіро, які працюють на мого дідуся. Чоловіки принесли мішок із вапном й випорожнили його в труну. Якби моя мама не була такою розгубленою й дивною, я б спитав у неї, навіщо вони це роблять. Я не розумію, нащо сипати вапно всередину труни. Коли в мішку вже нічого не залишилося, один із чоловіків потрусив ним над труною, і з нього випали останні стружки, що швидше нагадували тирсу, аніж вапно. Мерця підняли за ноги й за плечі. На ньому звичайнісінькі штани, оперезані широким шкіряним паском, та сіра сорочка. На ногах у нього лише один лівий черевик. Ада б сказала, що одна нога в нього цар, а інша — раб. Правий черевик валяється на краю ліжка. Коли мрець лежав на ліжку, зда-

валося, що його щось муляло. У труні ж йому, схоже, спокійніше і зручніше, його обличчя живого й пробудженого чоловіка після сварки, набуло відпочилого й упевненого вигляду. Його профіль м'якшає, і схоже, що там у труні він відчувається так, наче нарешті зайняв місце, яке й випадає займати мерцям.

Мій дідусь ходить по кімнаті. Він попідбирав якісь предмети й поклав їх у труну. Я знову глянув на маму з надією на те, що вона скаже, чому мій дідусь поскладав це все в труну. Проте моя мама і далі залишається незворушною у своїй темній сукні, немовби з усіх сил намагаючись не дивитися в бік мерця. Я також цього хочу, але не можу. Я вперто дивлюся на нього, вивчаю його. Мій дідусь кладе в труну книжку, подає чоловікам знак — і троє з них накривають труп кришкою. Лише тоді я відчуваю, як мене відпускають руки, що тримали моє обличчя повернутим у той бік, і я починаю роздивлятися кімнату.

Я знову повертаюся до мами. Вперше, відтоді, як ми зайшли в будинок, вона дивиться на мене й удавано всміхається порожньою усмішкою, й удалині я чую, як гудок потяга

3MICT

1.....	9
2.....	37
3.....	58
4.....	71
5.....	81
6.....	92
7.....	106
8.....	120
9.....	136
10.....	149
11.....	164